VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za středověkými příběhy po Katově stezce do Žlutic

GPS souřadnice: 50.0915450, 13.1622761

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká trasa pro děti od 5 let. Je krátká a je na ní jeden kopeček. Klasická kola i kočárky tentokrát nechte doma, lesem neprojedou. Pejskům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do Žlutic dostanete, když se vydáte po D6 na Karlovy Vary a po ujetí asi tak stovky kilásků odbočíte na Žlutice. Přibližně 110 km zvládnete za hodinu a půl.

Parkování: Na Velkém náměstí.

Možnost občerstvení: restaurace Nad Hradbami, Zámecká restaurace.

WC: Veřejné WC je nedaleko základní umělecké školy na náměstí.

Muzeum Žlutice (https://www.zlutice.cz/turista/muzeum/)

Otevírací doba: Muzeum je otevřeno od května do září (čtvrtek–neděle) od 9 do 12 hodin a od 13 do 17 hodin.

Vstupné: Dospělí: 80 Kč, děti (od 3 do 15 let), studenti, důchodci, ZTP, ZTP/P: 50 Kč, rodiny: 150 Kč

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství:
Chyše, Skoky, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Štědrá, Bochov, Valeč, Kralovice, Kožlany atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vydejte se s námi do Žlutic, města ukrytého v malebné krajině nad říčkou Střelou, které má za sebou více než 800 let písemně doložené historie. Projdeme se místy, kde kdysi vedla důležitá cesta z Prahy do Chebu, objevíme zbytky středověkého opevnění, historické náměstí i tajemné podzemí.

Část naší trasy povede po nové otevřené *Katově cestě*, která sleduje krůček po krůčku historii městského hrdelního práva. Tedy dobu, kdy město mohlo soudit závažné zločiny a ukládat i nejvyšší tresty. Vyprávění bude tudíž i strašidelné a na cestě vás čeká mnoho dobrodružných zastavení. Ale bát se nebudete. Nebojte! ☺

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tedy pro všechny zdarma.

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, pojďte s námi pátrat po stopách dávných časů, kdy se ve Žluticích obchodovalo se solí a plátnem a městem procházeli kupci i vojáci. Cestou budeme hledat zajímavé památky, připomeneme si příběhy lidí, kteří zde žili, a možná objevíme i něco, co bychom na první pohled vůbec nečekali. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Žlutice jsou krásné historické město v Karlovarském kraji. Leží ve svahu nad údolím řeky Střely a kolem něj se zvedají kopce Lamberk, Hlínovec a Nevděk. Zájem o vršky ale zatím odložíme. Začínat se má odzdola, proto hupky šupky do údolí. Naše putování začneme na **Velkém náměstí**. To má téměř pravidelný čtvercový tvar a dodnes tvoří přirozené centrum města.

Dočetli jsme se, že půdorys města Žlutice představuje vrcholnou úroveň českého urbanismu doby krále Přemysla Otakara II. Co to znamená?

Už ve středověku někdo předem naplánoval, kde budou ulice, náměstí, domy i městské hradby. Žlutice tak byly vlastně takovým „středověkým městem podle plánku“. Právě proto odborníci říkají, že jejich půdorys patří k nejhezčím a nejlépe promyšleným příkladům městského plánování. Při pohledu z vrcholu Nevděku prý město připomíná svým tvarem husitský kalich.

Kromě nich jsou takto pěkně naplánovány také Vysoké Mýto, Litovel, Moravská Třebová a České Budějovice.

Znáte některé z těchto měst? I tam vedou naše výlety s tajenkou.

A znáte jakákoli jiná města? Zkuste jich během minuty vyjmenovat alespoň pět.

Startujeme: 3…, 2…, 1… TEĎ!

Až dáte města dohromady, půjdeme se podívat na kamennou kašnu z 19. století. Před ní tu dávala vodu dřevěná. Nejspíš však uhnila. Roku 1880 byly na každém rohu této nádrže vysazeny čtyři lípy. Zůstala zde ještě nějaká z té doby?

Nedaleko kašny stojí **sloup Nejsvětější Trojice** se sochami svatého Václava, svatého Vojtěcha a svaté Ludmily.

Poznáte, který svatý je který? Alespoň tu Ludmilu zkuste uhodnout. :)

Najděte na sloupu kamenný erb s dlouhým textem (je pod velkým „drahokamem“). Písmenka asi nepřečtete (ani nám se to nepodařilo), ale je vysoce pravděpodobné, že je tam německým gotickým písmem nejspíš napsáno toto:

Všem a každému věřícímu v Krista obou pohlaví, který u této třikrát vysloví verš Sláva Otci, Synu i Duchu svatému se třemi otčenáši a andělským pozdravením se bude zbožně modlit, budou mu na základě arcibiskupské bully, datované v Praze dne 26. října 1764, uděleny čtyřicetidenní odpustky.

Z čehož jsme pochopili asi to, že kdybychom se uměli modlit, mohli bychom si tu na 40 dní vymodlit odpuštění všech hříchů, kterých se v té době dopustíme. Ještěže moc nehřešíme! Jinak bychom si museli modlitby nastudovat a přijet sem znova.

Nechme ale nápisy jejich osudu a zaměřme se na předmět nad nimi.

1. **Jak se nazývá symbol královské moci?**

Na památce je také rekordní počet andělíčků. Pokuste se je spočítat a odhadněte, kolik jich dohromady asi je. Schválně, kdo bude číslu nejblíže!

Prozradíme, že sloup zdobí 45 andělíčků, dalších 15 najdete na soklu.

Tuhle nádheru v letech 1701 až 1704 stvořil muž, který se jmenoval Oswald Josef Wenda. Pravděpodobně sloup vytesal podle návrhu barokního malíře Petra Brandla. Jde o první sousoší tohoto druhu v širokém okolí severozápadních Čech. Tak bohatě zdobené se do té doby morové sloupy nedělaly…

Jenom pro zajímavost: Sochař za svou práci obdržel takovou odměnu, že si za ni mohl koupit dům na náměstí.

Máte v příbuzenstvu někoho, kdo si za tři roky dokáže vydělat na dům v centru? A po ty tři roky nehladovět?

Od sloupu přejdeme směrem k parkovišti a **informačnímu centru**. Celé náměstí budeme nyní obcházet dokola kolem

domečků.

Historické centrum Žlutic je dnes památkovou zónou. Při kroužení uvidíte pozůstatky starého městského opevnění. Toto středověké město bylo totiž kdysi celé obehnáno poměrně mohutným obranným příkopem a valem. Lépe ho uvidíme za chviličku v Hradební ulici.

Opevnění tu nebylo pro legraci ani z rozmaru. Žlutice se v 15. století několikrát ocitly přímo uprostřed válek. Byly dobyty, vypáleny a znovu obsazovány různými vojsky. Právě proto se jejich obyvatelé i páni snažili městečko stále lépe opevňovat.

Hledáme pamětní desku na starorůžové budově informačního centra. Připomíná rodný dům Johanna Hanse Gerstnera (1851–1939). Kdo to byl? Známý houslista, učitel a dirigent. Působil ovšem v Lublani, takže ho u nás nikdo moc nezná.

Ve které zemi byste našli Lublaň?

2. **Jaký hudební nástroj vidíte na pamětní desce?**

Umíte hrát na nějaký hudební nástroj? Ukažte, jak se drží housle. A jak kytara? Věděl by někdo, jak se drží basa?

O kousek dál vidíte nalevo krásný městský dům s madonkou. I na něm zkuste najít pamětní desku. Připomíná Oswalda Josefa Wendu, barokního sochaře a řezbáře. A samozřejmě autora sloupu, u kterého jste před minutkou byli. Což si možná i pamatujete. Kdo už to vypustil druhým uchem ven? Přiznejte se…

Školáci z nápisu zjistí, jak se barokní sochař řekne německy, a řeknou toto strašně dlouhé slovo třikrát po sobě.

Dokud to nezvládnou, nemohou pokračovat. ☺

Hledáme zámeckou bránu. Kterápak to asi je? Naznačuje nám, že Žlutice měly kdysi vlastní hrad a později zámek. Ten byl postupně přestavován, ale v dalších staletích chátral. Nakonec z něj zůstaly jen některé části.

Zkuste si zámek představit místo paneláku za bránou. Jak podle vás vypadal? Kdo by v něm chtěl bydlet a vládnout kraji jako vladař? Jeden Vladař tomuto kraji vládne stále. Však ho v další části výletu uvidíte! ☺

V parku napravo vyhledejte informační tabuli. V mapce jsou zde zaznamenány památky, které dnes uvidíme. Kamennou desku si prohlédneme až na závěr našeho putování, tedy asi za 2 hodiny.

Pod nápisem *Žlutice* najděte fotku kamenu.

3. **Jak se jmenuje kámen?**

I ten dnes uvidíme…

Přejdeme Karlovarskou ulici a kráčíme k **městskému muzeu**.

Budova pochází z konce 16. století a má zajímavou historii. V minulosti v ní sídlil vrchnostenský úřad a od roku 1849 v ní bylo také vězení. Dodnes se tu dochovala šatlava.

Víte, co je to šatlava? Ano, vězení! Ale spíš takové menší, kam se lumpové zavírali jen na kratší dobu. Dlouhé tresty si pak odpykávali jinde.

Návštěvníci zde mohou zhlédnout expozici věnovanou dějinám města a památkám v okolí, velký model bitvy husitů na vrchu Vladař a výstavu o hrdelním právu útrpném. Součástí prohlídkového okruhu je i sklepení muzea s lapidáriem.

Co je lapidárium, jsme si už mnohokrát říkali. Ale pro ty, kdo chyběli, zopakujme: Je to takový veřejnosti přístupný domov důchodců pro sochy a jiné kamenné památky. Ani kámen totiž nevydrží všechno. Kdybyste na větru a dešti a v mrazu i slunci museli stát vy, také byste se rozpadli. A mnohem, mnohem dříve.

V muzeu si můžeme prohlédnout také kopii slavného **Žlutického kancionálu**. Byl napsán v době renesance a patří k významným památkám českého knižního umění 16. století.

Je to nádherně zdobená zpěvní kniha plná náboženských písní a barevných obrazů. Originál je dnes uložen v Památníku národního písemnictví v Praze, ale ve zdejším muzeu si můžeme prohlédnout jeho velmi přesnou kopii. A když si nasadíte

rukavice, můžete v ní dokonce i listovat! Jak tenkrát čeština zněla? Třeba takto:

Žlutičtí měšťané rozumným dali jazykem

nákladné sobě dělati knihy,

tyto psáti, chtíce s nich zpívati.

My tedy přestaneme civěti, hloubati a v nose se dloubati a vyrazíme se dále vzdělávati a baviti! ☺

Vedle muzea stojí budova **radnice**. Najděte na ní znak města. Co na něm vidíte?

Věž připomíná, že Žlutice byly opevněným městem, lev souvisí s českými zeměmi a hrábě připomínají rod Hrabišiců neboli pánů z Rýzmburka, který město založil.

4. Jakou barvu má lev ve znaku?

Náměstí opouštíme úzkou uličkou nad poštou, které se říká Katovka. Než k ní dojdeme, najděte nahoře na žluto-bílé budově staré školy napravo zvláštní znak. Věděl by někdo, co to je?

Je to tradiční cechovní a řemeslný znak nebo spíše školní pomůcky?

Odbočíme doleva průchodem mezi domy do uličky Katovka, kterou dříve přicházel kat do města. Právě zde vidíte zbytky opevnění, o kterém jsme dnes již mluvili.

Zastavte se na chvilku a podívejte se pod nohy. Představte si, že v hloubce pod vámi jsou vykopány celé labyrinty podzemních chodeb. Zdejší podzemí tvoří především sklepy vybudované pod měšťanskými domy. Některé jsou zděné, jiné byly ručně vytesány přímo do horniny, takzvaného žlutického svoru. Sklepy vznikaly v různých obdobích – od středověkých gotických až po mladší z 19. století. Sloužily hlavně k uchovávání potravin a piva, ale v nebezpečných dobách mohly poskytovat také úkryt před vojáky nebo požárem. Zajímavé je, že podzemím vedl také středověký odvodňovací systém. Při pozdějších opravách bylo dokonce nutné vyrazit novou chodbu dlouhou 13,5 metru, která pomohla propojit podzemí pod muzeem s původním odvodněním.

V roce 2014 byla nedaleko náměstí otevřena zábavná čertovská expozice Pekelné sklepy, která využívá skutečné historické podzemí. Návštěvníky zde provázejí čerti. Součástí prohlídky jsou různé úkoly, kterých se prý nebojí děti, ale jejich rodiče ano. V době vzniku tohoto výletu (rok 2026) se ale sklepy opravovaly a čerti měli zavřeno. Pro příště ale víte, kde Pekelné sklepy najdete.

My však půjdeme rovně přes Hradební ulici, přejdeme hlavní a klesáme do údolí. Napojíme se na *Katovu naučnou stezku*.

Pokud zde nebude značení, držte se pěšiny, která vede dolů údolím kolem potoka.

Rostou tady maliny a také rostlina, která vás žahne, když se jí dotknete.

Její listy jsou zelené a mají zubaté okraje. Když o ně zavadíte, nepříjemně štípnou, protože na povrchu mají drobné duté chloupky. Tohle ochlupení fakt není obyčejné. Co chlupík, to mikroskopická injekční stříkačka. Každý má na vršku malinkatou křehoučkou hlavičku – špuntík. Jakmile se chloupku dotknete, špuntík se ulomí. Vznikne ostrý šikmý hrot (přesně jako lékařská jehla), který snadno pronikne do kůže. A zvnitřku chloupku do vás vystříkne buněčná šťáva – koktejl látek, které umí pálit, dráždit a zařídit, aby vám naskákaly pupínky. Pro rostlinu je to úžasná obrana – nikdo ji zasyrova nesežere. Kromě lidí. Ti totiž umí listy sbalit do ruličky a pořádně je promnout. Tím chloupky spolehlivě polámou, štiplavinka vyteče – a mohou v klidu posvačit.

Rostlina kvete drobnými zelenavými květy a často roste u cest, plotů, na loukách nebo v okolí domů.

5. Jak se jmenuje bylina?

Po 5 minutách dojdete na parkoviště, které obklopují barevné paneláky.

Držte se pěšiny vlevo, za okamžik vás dovede na oficiální začátek *Katovy stezky*.

Co vám připomene? Dobu, kdy měla města vlastní pravidla vyšetřování a trestání zločinů. Žlutice byly už ve středověku

důležité, protože ležely u obchodní cesty mezi Prahou a Chebem a u brodu přes řeku Střelu. Což nám říká, že tu bývalo dost živo. A tam, kde je hodně živo, je také vždy co ukrást. Nebo provést jinou lumpárnu. A dá rozum, že je pak i co trestat. Pokud na to má město lidi. Ano, myslíte si to správně – ve Žluticích mělo.

Platilo zde takzvané chebské právo. Což byl soubor pravidel, podle kterých se mělo ve městě postupovat při řešení sporů a zločinů. Žlutice ho získaly v roce 1375. O méně závažných problémech mohl rozhodovat rychtář, tedy člověk, který měl ve městě na starosti pořádek a soudní záležitosti. Tresty tehdy mohly být velmi zvláštní – například veřejné zostuzení, pranýř nebo povinnost napravit spor určitým způsobem.

Na první ceduli *Katovy stezky* najděte mapku.

6. Jak se jmenuje vrch u čísla 6?

Čeká nás lesní stoupáníčko a zase klesáníčko, které nás dovede až ke druhému zastavení **Stínadla**.

To připomíná mnohem tvrdší část středověkého práva. Když někdo spáchal závažný zločin – například vraždu, žhářství nebo některé další těžké provinění –, mohl být potrestán dlouhým vězením či tělesným trestem. Mnohdy dokonce smrtí. Rozsudky se tenkrát mohly vykonávat velmi krutě. My se dnes na tyto tresty díváme jako na nepředstavitelně tvrdé. Ale je fakt, že asi odrazovaly.

Zajímavé je, že Žlutice si tehdy pravděpodobně nemohly dovolit vlastního kata. Když bylo potřeba vykonat rozsudek, musel přijet popravčí z jiného města, nejčastěji z Chebu. Kat tedy nemusel být člověkem, který ve městě bydlel. Mohl klidně dojíždět, i když to asi nebylo tak jednoduché jako v časech veřejné dopravy a aut. Kvůli válkám a požárům se bohužel nedochovaly takzvané smolné knihy, tedy staré městské knihy, do kterých se zaznamenávaly soudní případy a rozsudky. Takže se můžeme jen dohadovat, zda tu míval kat hodně nebo málo práce.

Šlapeme do kopce a míříme na místo **Lesní terapie**. Tady se stezka od těžké minulosti na chvíli odvrací a vybízí k odpočinku. Lesní terapie znamená vědomý pobyt v přírodě. Cože? To jako, že je člověk při vědomí? Že z přemíry čistého vzduchu neomdlel? Ne, ne, znamená to, že si uvědomí, jak je mu v přírodě krásně. Na chvíli se zastaví, zpomalí a soustředí se na to, co slyší, cítí a vidí. Prostě se přinutí naplno vnímat, že je v přírodě. Prý to má léčivé účinky a vede to ke zklidnění.

Děti, které z vás potřebuje zklidnit? Zamyslete se a přihlaste se.

Na tomto místě jsou připravená lehátka, kde si návštěvníci mohou na chvíli sednout nebo lehnout. Naučná tabulka stezky popisuje také jednoduché dechové cvičení. Koukejte si zacvičit!

7. Jakým číslem je označen obrázek, u kterého je nad ústy šipka?

Čeká nás poslední kopeček a také krásné výhledy.

Když se otočíte, uvidíte v dálce kopec, který připomíná svým tvarem královskou korunu. Jmenuje se Vladař.

Je vysoký asi 693 metrů. Je to takzvaná stolová hora – nahoře má poměrně rozsáhlou a téměř rovnou plošinu. Na té kdysi dokonce stálo celé keltské městečko. Na první pohled tedy Vladař nevypadá jako běžný špičatý vršek. Jeho podloží tvoří hlavně čedič, což je hornina vzniklá při sopečné činnosti. My milujeme čedičovou dlažbu. Vzniká tak, že se čedič roztaví a vylijí se z něj do forem dlaždičky. To hned tak nějaká hornina určitě nezvládne! Roztéct se – a zase ztvrdnout na kámen.

Jak už jsme si říkali, Žlutice a jejich okolí byly opakovaně svědky mnoha šarvátek. Nejvýznamnější ale bylo střetnutí husitů vedených Janem Žižkou z Trocnova s protivníky, k němuž došlo v roce 1421 právě na vrchu Vladař. Aby odolal katolické přesile, opevnil se Žižka v kamenných valech. Po třech dnech ve sněhové bouři se husitům podařilo vyklouznout z obklíčení a uprchnout do bezpečí, do Žatce. Čímž se potvrzuje staré moudro, že kdo uteče, ten vyhraje. A kdo byl ve žlutickém muzeu a prohlédl si model bitvy, ten si může představit, jak to tam tenkrát mohlo vypadat.

Věděli by školáci, po kterém kazateli se jmenovali Žižkovi bojovníci.

8. Doplňte jméno kazatele: Jan …

Přicházíme ke čtvrtému zastavení *Katovy stezky* – jsme u šibenice. Je to tu strašidelné. Jedna tady totiž i stojí… Ale klid, určitě se na ní nevěší. Dokonce ani ti největší lumpové. Historické prameny uvádějí několik skutečných událostí, které ukazují, jak nebezpečná byla tehdy cesta mezi městy. Například v roce 1508 byli žlutičtí kupci cestující na trh do

Hofu přepadeni loupežníky a přišli o své peníze i zboží. Město se potom snažilo domoci náhrady škody.

Znáte nějakou písničku o loupežících. Co třeba tuhle?

Pod dubem, za dubem – tam si na tě počíháme,

pod dubem, za dubem – tam tě voškubem.

Loupežníci z povolání, to jsou páni, to jsou páni,

loupežníci z profese, nejlepší jsou v .....

9. Doplňte slovo do písničky.

Držíme se stezky, podejdeme dráty elektrického napětí a můžeme se kochat pohledem do krajiny. Nalevo jsou vidět Žlutice. Hoďte tam oko (pokud nemáte skleněné), možná poznáte některé památky, u kterých jsme před hodinou byli.

Krajina se od dob třicetileté války v 17. století zase tolik nezměnila. Tehdy tudy procházela vojska a obyvatelé města zažívali násilí, strach a povinnosti spojené s válkou. V letech 1631 až 1632 musely Žlutice například platit vysoké částky a dodávky potravin Sasům. V roce 1635 dorazili do Žlutic také Švédové. Církevní představitelé tehdy ukryli cennosti z kostela, protože se báli, že budou vojáky uloupeny. Mezi ukrytými předměty byly například pozlacený kalich, kříž s drahými kameny a monstrance. Když vojáci hledali klíče od svatostánku, jeden z kněží byl kvůli nim krutě vyslýchán. Vydržel, nepromluvil. Třicetiletá válka město velmi poškodila. Potom přišly další problémy. Velkou ranou bylo vyhoření zdejšího zámku v roce 1781. Kokořovci pak své hlavní sídlo přesunuli do nové barokní stavby ve Štědré.

I tam mimochodem vede jeden z našich výletů s tajenkou.

Odpočiňte si na otočné lavičce a řekněte, jakého druhu jsou stromy, které kolem ní rostou.

O kousek dál napravo je zase skupinka jiných stromů.

Jak se nazývají? A jak se nazývají jejich plody? Dají se jíst? :)

Před sebou vidíte Hlínovec – 606 metrů vysoký kopec, v jehož okolí bylo už před stovkami let docela živo. Vedly tudy cesty, kráčeli sedláci, ploužili se pocestní. Ale hlavně: žili zde a hospodařili lidé.

Žlutice vznikly pravděpodobně už během slovanského osidlování. Již tehdy totiž existovala obchodní cesta z Prahy do Chebu, o níž už byla řeč. Kdy byla o tomto místě napsána první písemná zmínka? Snad už v roce 1186. Tedy v časech, kdy vládl velmi nepopulární přemyslovský kníže Bedřich. Tak nesamostatný, že proti němu Češi dokonce povstali a vyhnali ho ze země. Měl ale mocné zastánce, takže se záhy vrátil, kde byl. Jediná klika byla, že měl velmi aktivní manželku Alžbětu Uherskou. Kromě toho, že mu porodila šest dětí, dokázala za něj i vládnout.

Ve středověku se město postupně rozvíjelo. Jeho obyvatelé se živili mimo jiné obchodem se solí a plátenictvím. Největšího rozkvětu dosáhly Žlutice v době renesance. Představte si, jak to tady vypadalo před několika stovkami let. Po cestě do města přijíždějí povozy naložené zbožím. Některé vezou sůl, která je tehdy skoro stejně důležitá jako dnešní lednička, protože pomáhá uchovávat potraviny. Jiní obchodníci přivážejí nebo odvážejí plátno. Plátenictví znamenalo výrobu a prodej plátna, tedy látky, která vznikala především ze lnu. Lidé nejprve len vypěstovali, zpracovali jeho stonky na vlákna a z nich potom tkali nitě a látku. Hotové plátno se mohlo používat například na oblečení, prostěradla, ubrusy nebo pytle. Žlutické výrobky se prodávaly a putovaly dál po obchodních cestách. Právě výhodná poloha města pomáhala řemeslu a obchodu růst.

Což nám připomíná známou pohádku o krtečkovi, který zatoužil po kalhotkách. O co žádal ptáčka rákosníčka?

S žábou jsem len namočil, čáp mi stonky rozlámal, na ježkovi jsem je pročesal, pavoučkové usoukali nit, borůvky nit obarvily, mravenečkové plátno utkali a rak mi je nastříhal na kalhotky. Na kalhotky s kapsami. A ty, ptáčku rákosníčku, prosím, prosím, ty kalhotky ušij.

Vzpomenete si, jakou měly kalhoty barvu a co si do jejich kapsiček krteček nakonec všechno dal?

Nalevo vidíte posed a napravo vysílač. Pruhy na něm jsou barevné. Dva jsou červené. Jeden je však jinak barevný. Prostřední pruh je …

10. Doplňte barvu: ….

Projdeme kolem posledního zastavení *Katovy stezky*, zamáváme kravičkám nalevo a na silnici odbočíme také doleva. Jsme skoro v Praze – na Žižkově. ☺

Ne, děláme si legraci. Ale jen malinko, protože se tato část města opravdu jmenuje stejně jako pražská čtvrť. Napadá vás, proč tomu tak asi je?

Kdo chce, může si zkrátit cestu k dalšímu zastavení u kříže po silnici. Kdo chce vidět hezké domečky, veverku a krásné zahrádky, jde podle naší mapky. Tedy směrem k penzionu Harmonie a pak u popelnic s tříděným odpadem doprava.

U krásné prvorepublikové budovy střední lesnické školy najděte kříž.

Říká se mu **Kaštanový kříž** podle mohutných jírovců, tedy „kaštanů“, které kolem něj v minulosti rostly. Na tomto místě stojí kříž už od roku 1710. Tenkrát byl dřevěný. Později nechal místní obyvatel Franz Wanitzka postavit nový. Pro změnu vysoký a kovaný, aby ho nesežral červotoč a nikdo si s ním nezatoužil zatopit. Zajímavé je, že na starší části podstavce se dochoval nápis s iniciálami „J. W. + AB 1762 +“. Tento letopočet připomíná událost ze sedmileté války: Podle historických listin chtěli roku 1762 pruští vojáci na původním kříži oběsit sedláka Josefa Wagnera, kterého považovali za špiona.

Najděte na soklu jiný (hlavní) letopočet a sečtěte první dvě číslice.

11. Napište výslednou číslici.

Stáčíme se doleva k městu a držíme se hlavní silnice.

U výjezdu ze Žlutic v Karlovarské ulici se také nachází skupina tří kamenných křížových kamenů, označovaných jako **smírčí kříže**. Původně stály u opěrné zídky při silnici směrem na Karlovy Vary, poblíž hospodářského dvora. Později byly přemístěny na dnešní místo. Najdete na některém z nich obrázek?

Smírčí kříže jsou jednoduché kamenné památky, které lidé ve středověku a raném novověku stavěli především na památku člověka, který zemřel násilnou nebo tragickou smrtí. Mohly být také součástí takzvaného smírčího vyrovnání mezi vinníkem a rodinou oběti. Přesné stáří ani příběh žlutických křížů dnes neznáme. Na jednom z nich je vytesaný kříž, na jiném je patrný symbol připomínající dýku.

Procházíme kolem **Kokořovského dvora**. Vznikl snad jako výstavná jízdárna, ale brzy se proměnil na hospodářské zázemí zdejšího panství. Nebyl tedy místem, kde šlechta bydlela a pořádala slavnosti, ale především místem, kde se hospodařilo. Chovala se tu zvířata, skladovala úroda a zajišťovaly další práce potřebné k fungování panství. Prostě živá spíž, servisní středisko, zahrádka a tak dále. I takové stavby nám pomáhají pochopit, jak město a jeho okolí v minulosti fungovaly.

Tento dvůr zažil přehršle dramatických událostí. V roce 1742 ho během války o rakouské dědictví například vypálilo francouzské vojsko. Později byl naštěstí znovu obnoven. V 19. století už šlechtický rod dvůr tolik nepotřeboval. Takže nebylo divu, že se jeho části postupně měnily. Třeba honosná správní budova byla přestavěna v sýpku, tedy místo ke skladování obilí. Ještě v první polovině 20. století tam velmi moderně hospodařil rod Divišů, ale po roce 1945 jim komunisté majetek sebrali a dvůr využíval státní statek. A jak jinak, budovy nebyly dobře udržovány a postupně chátraly. V roce 1963 byl celý areál prohlášen kulturní památkou. Snad aby ho někdo raději nesrovnal se zemí…

Zajímavé je, že dvůr dostal v posledních letech novou šanci. V roce 2024 ho koupil spolek Žlutický zámek a snaží se o jeho záchranu. Konají se tam třeba komentované prohlídky, při kterých se návštěvníci mohou dozvědět, jak fungoval velký panský dvůr, kde se vařilo pro čeledíny, kde stáli koně vrchnosti nebo kdo řídil sklizeň. A taky jsou tam podzimní strašidelné prohlídky pro děti, tak se nebojte, až půjdete kolem.

Další zajímavou zastávkou v Karlovarské ulici je **kaple svatého Šebestiána**, které se říká také morová kaple. V roce 1714 ji nechali postavit žlutičtí měšťané. Jen o rok dříve se městu vyhnula morová epidemie, proto chtěli lidé výstavbou kaple za tuto ochranu z „vyšších sfér“ poděkovat. Svatý Šebestián byl tehdy považován za jednoho z ochránců před morem. Žlutičtí náramně dobře věděli, za co děkují. Moru si užili až dost například v letech 1582 a 1688.

Nakoukněte dovnitř. Co drží Ježíš v ruce?

12. Jakou barvu má Ježíšův plášť?

Stále nás to sype z kopce. A hurá, už vidíme kousek náměstí.

Na levé straně jdeme pátrat po reliéfu z městské brány.

Reliéf na domě čp. 299 byl na zeď přenesen z Paví, neboli Horní městské brány stržené koncem 19. století. Erb s půlměsícem připomíná rod zdejších pánů. Mezi štíty je husitský kalich. Našli jste ho?

Přečtěte si text a doplňte slovo ze závorky (třetí řádek odspoda).

13. Doplňte: Rod pánů …….

Naše poslední zastavení patří **soše svaté Alžběty Durynské**. Sloup je vysoký přibližně 5 metrů a je vytesán z pískovce. Stojí na něm světice v dlouhém šatu a plášti. Na hlavě má knížecí korunu a v rukou drží chléb a žezlo. Právě chléb je pro její příběh velmi důležitý.

Svatá Alžběta Durynská žila na přelomu 12. a 13. století. Narodila se roku 1207 jako uherská princezna a později se stala durynskou zemskou hraběnkou. (Neplést s Alžbětou, o které jsme si vyprávěli dříve.) Přestože pocházela z velmi bohaté a mocné rodiny, proslula svou pomocí chudým a nemocným. Podle známé legendy tajně nosila chudým lidem chléb. Když ji jednou manžel přistihl a zeptal se, co nese, odpověděla, že růže. Když plášť odhrnula, podle legendy se chléb skutečně proměnil v růže. Proto bývá svatá Alžběta často zobrazována s růžemi nebo s chlebem.

Její život byl na tehdejší dobu velmi neobvyklý. Po choťově smrti se zcela vzdala pohodlného života na dvoře a věnovala se péči o své milované chudé a nemocné. Zemřela velmi mladá, bylo jí pouhých 24 let. Příčin její smrti bylo víc. Dobrovolně se přepracovávala, odmítala stravu a trápila své tělo. Neustále byla mezi nemocnými, takže se mohla snadno čímkoli nakazit. O ochraně před infekcemi se tehdy nic moc nevědělo… Navíc na ni tlačili její církevní „šéfové“. Není divu, že pak asi stačila i nějaká „rýmička“, aby skonala. Už několik let po smrti byla prohlášena za svatou.

Se žlutickým sloupem je ale spojený ještě jeden zajímavý příběh. Nevíme totiž úplně jistě, proč byl původně postaven. Podle žlutického městského materiálu ho na počátku 18. století nechala vysochat hraběnka Alžběta Eleonora z Kokořova.

A právě tady se objevuje další zajímavá záhada. Někteří lidé v minulosti sochu nepovažovali za svatou Alžbětu, ale za svatou Apolonii. Což je patronka zubních lékařů a lidí trpících bolestí zubů. Podle místní pověsti se totiž hraběnce Alžbětě Eleonoře při jízdě prudkým svahem převrátil kočár a při nehodě si vyrazila zuby. Socha měla být postavena jako prosba o zmírnění bolesti v ústech a poděkování za přežití dopravní nehody. Zda to tak ale skutečně bylo, opravdu nevíme. ☺

Vy byste nechali postavit sochu na místě, kde vám vypadl zoubek? Víte, kolik by jich bylo? ☺

A myslíte, že by sochařům pomáhala zoubková víla?

My bychom nejraději stavěli sochu před každou návštěvou zubaře. Jenomže víme, že by nám to od strachu nepomohlo, a navíc by se nám i tak drahý kontakt s dentistou ještě více prodražil. Tak raději zatneme zuby – a jdeme i bez svaté ochrany.

Poslední písmenko do tajenky na vás čeká na sloupu dole. Možná budete mít pocit, že už jste tohle někdy zažili. Říká se mu déjà vu. Vyslovuje se to „dežaví“. Zkuste si to. Ale ne, znovu! „Dežo ví“ skutečně není skoro totéž. ☺

14. Jaký předmět královské moci je nad parožím?

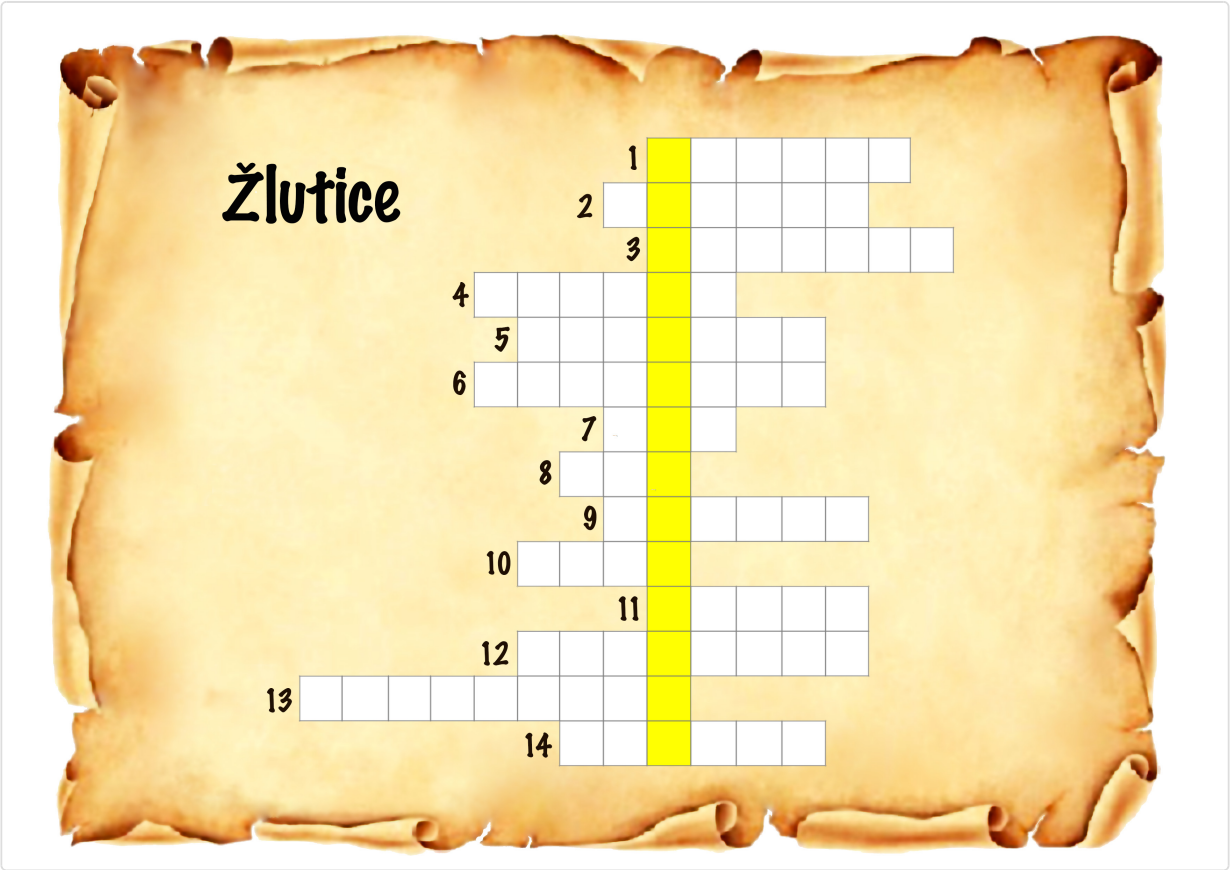
Vyluštěno! Copak to na vás kouká z tajenky za jméno? Je to místo, kolem kterého jste ťapali před chvílí. Ano, to, co se z ruiny pomalu proměňuje v krásnou stavbu.

Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Na náměstí (do cíle našeho výletu) už to máme jen pár metrů. Doufáme, že se vám dnešní výlet líbil, a děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma. Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mimo jiné texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozeme.cz, https://www.zlutice.cz, https://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/ https://karlovyvarycard.cz.

Otázky k tajence

1. **Jak se nazývá symbol královské moci?**
2. **Jaký hudební nástroj je na desce?**
3. **Jak se jmenuje kámen?**
4. **Jakou barvu má lev ve znaku?**
5. **Jak se jmenuje bylina?**
6. **Jak se jmenuje vrch u čísla 6.**
7. **Jakým číslem je označen obrázek, u kterého je nad ústy šipka?**
8. **Doplňte jméno kazatale: Jan .....**
9. **Doplňte slovo do písničky.**
10. **Doplňte barvu: ....**
11. **Napište výslednou číslici.**
12. **Jakou barvu má Ježíšův plášť?**
13. **Doplňte: Rod pánů .....**
14. **Jaký předmět královské moci je nad parožím?**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 07.11.2026 19:59